

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Кафедра психології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Завідувач кафедри психології
О. Д. Сафін
“ 29 ” серпня 20 19 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВВЗ.3.02 ПСИХОДРАМА

(шифр і назва навчальної дисципліни)

Спеціальність 013 Початкова освіта

(шифр і назва напрямку підготовки/спеціальності)

Освітньо-професійна програма Початкова освіта. Дошкільна освіта

(назва освітньої програми)

Факультет/інститут початкової освіти

(назва факультету/інституту)

2019-2020 навчальний рік

Робоча програма з «Психодрами» для студентів спеціальності 013 Початкова освіта

Розробники: Шулдик Галина Олексіївна, доцент, кандидат психологічних наук

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри психології

Протокол №1 від “29” серпня 2019 року

Завідувач кафедри психології

(підпис)

(Сафін О. Д.)
(прізвище та ініціали)

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні науково-методичної комісії факультету початкової освіти

Протокол № 1 від “30” серпня 2019 року

Голова науково-методичної комісії факультету початкової освіти

(підпис)

(Ящук О.М.)
(прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 01 Освіта	Вибіркова	
Модулів – 2	Спеціальність 013 Початкова освіта	Рік підготовки	
Змістових модулів – 2		2-й	1-2-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання: реферати, статті		Семестр	
Загальна кількість годин - 120		3-й	2–3-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 4	Освітній ступінь: Бакалавр освіти	20 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		20 год.	6 год.
		Лабораторні	
		–	–
		Самостійна робота	
		40 год.	83 год.
		Індивідуальні завдання:	
		40 год.	25 год.
		Вид контролю:	
екзамен	екзамен		

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 33/67

для заочної форми навчання – 10/90

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета. Ознайомити студентів з теоретичними основами психодрами, базовими поняттями та техніками роботи з різними особистісними і груповими проблемами, здійснити практичне засвоєння технології проведення психодраматичних сесій; через дію, інсценування виявити суперечності внутрішнього світу людини, перебороти травмуючі переживання, позбавитись ілюзій, відмовитись від неадекватних особистісних і соціальних ролей, змодельовати уявлюване бажане майбутнє.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми у результаті вивчення курсу студент оволодіває такими компетентностями:

ЗК 5. Громадянська компетентність. Здатність активно, відповідально та ефективно реалізовувати громадянські права й обов'язки з метою розвитку демократичного суспільства. Здатність орієнтуватися у проблемах сучасного суспільно-політичного життя в Україні, застосовувати процедури й технології захисту власних інтересів, прав і свобод своїх та інших громадян, зокрема учнів початкової школи(або дітей раннього і дошкільного віку); використовувати способи діяльності й моделі поведінки, що відповідають чинному законодавству України.

ФК 2. Психологічна компетентність. Здатність до розвитку учнів початкової школи (або дітей раннього і дошкільного віку) як суб'єктів освітнього процесу на основі знань та умінь про їхні вікові, індивідуальні особливості та соціальні чинники розвитку.

Очікувані результати навчання:

ПРН 18. Аналізувати соціально та особистісно значущі світоглядні проблеми, приймати рішення на основі сформованих ціннісних орієнтацій.

ПРН 19. Створювати рівноправний і справедливий клімат в освітньому закладі незалежно від соціально-культурно-економічного контексту

3. Мова навчання

Мова навчання: українська

4. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Психодрама Я. Л. Морено, її теоретичні основи.

Тема 1. Психодрама, соціометрія і групова психотерапія Я. Л. Морено

Поняття про психодраму. Я.Л.Морено – засновник психодраматичного методу. Історія виникнення психодрами, соціометрії і групової психотерапії. Основні напрямки психодрами. Соціометрія і психодрама.

Тема 2. Основні поняття психодрами

Рольова гра та основні ролі, які використовуються під час психодрами. Характеристика спонтанності, теле, катарсису, інсайту. Протагоніст, директор психодрами, сцена, глядачі, допоміжні Я. Основні ролі директора, як аналітика, режисера, терапевта, ведучого.

Тема 3. Стадії розвитку психодрами

Основні стадії (етапи) психодраматичної сесії: 1) розминка та її завдання; 2) психодраматична дія; 3) етап інтеграції, шерінгу (обговорення), зворотній зв'язок. Зміст, завдання кожного етапу, особливості роботи ведучого психодрами на кожній стадії, групові процеси. Особливості використання вправ, ігор, елементів психогімнастики для створення в групі атмосфери довіри і саморозкриття. Призначення і зняття ролей. Особливості організації сценічного простору.

Змістовий модуль 2. Організація, етапи, принципи та правила роботи з групою на різних стадіях психодрами

Тема 4. Базові техніки психодрами

Характеристика базових технік: самопрезентація, виконання ролі, монолог, діалог, дублювання та множинне дублювання, обмін ролями, репліки «убік», порожній стілець тощо. Показання та протипоказання використань різних технік.

Тема 5. Переваги, принципи та правила функціонування психодрами

Організаційні моменти проведення психодрами: вимоги до місця проведення, додаткове обладнання, тривалість, оптимальна чисельність, склад (гомогенний/гетерогенний). Групові принципи та правила роботи під час психодрами: добровільність, активність, рівноправність, дослідницька позиція, безоцінне ставлення, принцип «тут і зараз», конфронтація, конфіденційність, форма.

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Психодрама Я. Л. Морено, її теоретичні основи.												
Тема 1. Психодрама, соціометрія і групова психотерапія Я. Л. Морено	16	2	4	–	–	10	12	1	1	–	–	10
Тема 2. Основні поняття психодрами	16	4	4	–	–	8	22	1	1	–	–	20
Тема 3. Стадії розвитку психодрами	14	4	2	–	–	8	23	2	1	–	–	20
Разом за змістовим модулем 1	46	10	10	–	–	26	57	4	3	–	–	50
Змістовий модуль 2. Переваги, принципи та правила роботи на різних стадіях психодрами												
Тема 4. Базові техніки психодрами	18	6	6	–	–	6	20	1	2	–	–	17
Тема 5. Переваги, принципи та правила функціонування психодрами	16	4	4	–	–	8	18	1	1	–	–	16
Разом за змістовим модулем 2	34	10	10	–	–	14	38	2	3	–	–	33
Усього годин	80	20	24	–	–	40	95	6	6	–	–	83
Модуль 2												
ІНДЗ	40	–	–	–	40	–	25	–	–	–	25	–
Усього годин	120	20	20	–	40	40	120	6	6	–	25	83

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Психодрама, соціометрія і групова психотерапія Я. Л. Морено	4	1
2	Основні поняття психодрами	4	1
3	Стадії психодрами	2	1
4	Базові техніки психодрами	6	2
5	Переваги, принципи та правила функціонування психодрами	4	1
Всього		20	6

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Психодрама, соціометрія і групова психотерапія Я.Л.Морено	10	10
2	Основні поняття психодрами	8	20
3	Стадії психодрами	8	20
4	Базові техніки психодрами	6	17
5	Переваги, принципи та правила функціонування психодрами	8	16
Разом		51	83

8. Індивідуальні завдання

Написання рефератів з рекомендованих тем:

1. Актуальні проблеми психодрами і соціометрії
2. Основні напрямки психодрами
3. Розминка у психодрамі
4. Психодраматична спіраль як спосіб аналізу психодраматичного процесу
5. Взаємодія з символом лабіринта як вид психодраматичної розминки
6. Використання психодрами і гештальт-методу у практичній роботі психолога
7. Використання психодрами і психоаналізу у практичній роботі психолога
8. Психодрама, центрована на темі
9. Психодрама, центрована на протагоністові
10. Психодрама, центрована на групі
11. Використання психодраматичних прийомів у п'єсах
12. Психодраматичні прийоми роботи з казкою

13. Імпровізаційна гра
14. Огляд психодраматичних технік
15. Розуміння особистісної проблеми засобами психодрами
16. Формування психологічної стійкості засобами психодрами
17. Проблема опору в групі, види опору, засоби боротьби з ними
18. Трансактна психодрама
19. Мак-Ніл. Техніка «Батьківське інтерв'ю».
20. Інтеграція психодрами з іншими підходами у психології

9. Методи навчання

Лекції, практичні заняття з використанням розминок, рольових ігор, різноманітних психодраматичних технік: самопрезентація, монолог, діалог, обмін ролями, множинне дублювання, порожній стілець; самостійна робота студентів, розв'язування задач або творчих завдань, робота в інтернет-просторі тощо

10. Методи контролю

Усне опитування, колоквиуми, поточне тестування, виконання письмових завдань, перевірка виконання самостійної роботи, вирішення проблемних задач, підготовка презентації, самооцінювання, захист ІНДЗ, екзамен.

11. Критерії оцінювання результатів навчання

Оцінки **«відмінно» (А)** заслуговує слухач, який виявив всебічні, системні й глибокі знання та розуміння навчального матеріалу і вміння вільно виконувати передбачені програмою завдання, ознайомлений з основною і додатковою психологічною літературою.

Зазвичай, оцінка **«відмінно»** ставиться студентам, які засвоїли взаємозв'язок основних категорій і понять психології вищої школи, усвідомлюють значення наукових знань для організації педагогічного процесу та науково-педагогічної діяльності викладача, творчо використовують їх при розв'язанні ситуаційних психолого-педагогічних завдань.

Оцінки **«добре» (ВС)** заслуговує студент, який виявив повне знання та розуміння навчального матеріалу, успішно виконав передбачені програмою завдання, засвоїв рекомендовану основну психологічну літературу.

Як правило, оцінка **«добре»** виставляється студентам, які засвідчили системні знання та розуміння з психології вищої школи і здатні до їх самостійного поповнення та оновлення під час подальшої навчальної роботи і професійної діяльності. Одночасно вони допустили несуттєві неточності, пропуски, помилки, які змогли самостійно виправити.

Оцінки **«задовільно» (ДЕ)** заслуговує студент, який виявив знання та розуміння основного навчального матеріалу в обсязі, потрібному для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією, частково справився з виконанням передбачених програмою завдань, ознайомлений із частиною рекомендованої основної психологічної літератури.

Зазвичай, оцінка «задовільно» виставляється студентам, які допустили суттєві помилки у відповіді на семінарському занятті, іспиті або при виконанні тестових завдань, але продемонстрували здатність усунути ці помилки за допомогою викладача.

Оцінка «незадовільно» (*Fx*) виставляється студентіві, який виявив значні прогалини в знаннях основного навчального матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань, не знайомий з основною психологічною літературою.

Як правило, «незадовільна» оцінка виставляється студентам, у яких відсутні знання з психології вищої школи або їх недостатньо для продовження навчання чи початку професійно-педагогічної діяльності.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота					ІНДЗ	Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2		20	20	100
T1	T2	T3	T4	T5			
12	12	12	12	12			

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
69-74	D		
60-68	E	задовільно	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

14. Методичне забезпечення

Мультимедійні засоби (електронні підручники, словники, енциклопедії, відео-, та аудіо матеріали; ресурси Інтернету, мультимедійні дошки, метафоричні зображення). Використання системи дистанційного навчання «Moodle», яка є

засобом отримання студентами необхідної інформації, активізації, комунікації, перевірки знань, умінь та навичок.

15. Рекомендована література

Основна

1. Золотовицкий Р. А. Организационная арттерапия и тренин. Социодрама и социометрия в работе с организациями. М.: Морено-Институт, 2003. 208 с.
2. Келлерман П. Ф. Психодрама крупным планом. Анализ терапевтических механизмов / пер. с англ. М.: Класс, 1998. 240 с.
3. Киппер Д. Клинические ролевые игры и психодрама / пер. с англ. М.: Класс, 1993. 222 с.
4. Лейтц Г. Психодрама: теория и практика. Классическая психодрама Я. Л. Морено / пер. с нем. М.: Прогресс; Универс, 1994. 352 с.
5. Морено Я. Л. Социометрия: Экспериментальный метод и наука об обществе / пер. с англ. М.: Академический Проект, 2001. 384 с.
6. Морено Дж. Театр спонтанности / пер с англ. Красноярск: Фонд Мент. Здоровья, 1993. 125 с.
7. Морено Я. Психодрама / пер. с англ. М.: Психотерапия, 2008. 496 с.
8. Обухов Я. Основы символдрамы. Вступ до основного ступеня. Главник, 2007. 112 с.
9. Психодрама: вдохновение и техника / под ред. П. Холмса, М. Карп. /пер. с англ. М.: Класс, 1997. 288 с.
10. Холмс П. Внутренний мир снаружи. Теория объектных отношений и психодрама / пер. с англ. М.: Класс, 1999. 288 с.
11. Чудаева Н.В., Шульдик Г.О. Психодрама. Курс лекцій : навчальний посібник для студентів педагогічних вузів, Умань : ПП Жовтий, 2014. 157 с.
12. Чудаева Н.В., Шульдик Г.О. Психодрама. Курс лекцій : навчальний посібник для студентів педагогічних вузів. МОН України, Уманський держ.пед.ун-тет імені Павла Тичини, Ф-тет соціальної та психологічної освіти, К-ра психології. Умань : Візаві. 2019. 166 с.
13. Шутценбергер А. А. Синдром предков. Трансгенерационные связи, семейные тайны, синдром годовщины, передача травм и практическое использование геносоциограммы. М.: Изд-во Института Психотерапии, 2001. 240 с.
14. Эрлахер-Фаркас Б. Монодрама. Исцеляющая встреча. От психодрамы к индивидуальной терапии. К.: Ника-Центр, Эльга, 2004. 292 с.

Допоміжна

1. Айхингер А., Холл В. Детская психодрама в индивидуальной и семейной психотерапии в детском саду и школе / пер. с нем. М.: Генезис, 2005. 336 с.
2. Акерман С. Психодрама ориентированная на группу. *Московский психотерапевтический журнал*. 1993. N 4.
3. Актуальные проблемы психодрамы и социометрии : материалы международной научно-практической конференции по психодраме и социометрии (Морено-Фестиваль 2001). Ростов-на Дону, 2001.
4. Алексеев Н. Г. Встреча психодрамы и «ОДИ». *Московский психотерапевтический журнал*. 2004. № 2. С. 74–92.
5. Барц Э. Игра в глубокое. Введение в юнгианскую психодраму / пер. с нем. М.: Класс, 1997. 144 с.

6. Барышева А. Выпускать ли джина из бутылки? (Психодраматические техники в работе с персоналом организаций). *Московский психотерапевтический журнал*. 2004. № 2. С. 116–124.
7. Блатнер А. К вопросу о полезности философии развития. *Московский психотерапевтический журнал*. 2004. № 2. С. 125–127.
8. Блатнер Г. А. Психодрама, ролевая игра, методы действия. В 2-х ч. Пермь, 1993. Ч.1. 88 с.; Ч. 2. 107 с.
9. Бурлачук Л. Ф., Грабская И. А., А. С Кочарян. Основы психотерапии. К.: Ника-Центр; М.: Алетейа, 1999. – 320 с. (глава «Психодрама»).
10. Горнева О. А. Взаимодействие с символом лабиринта как вариант психодраматического разогрева. *Журнал практического психолога*. 2003. № 6. С. 28–30.
11. Горноста́й П. П. Ресурсы женственности и мужественности. *Журнал практического психолога*. 2003. № 6. С. 51–55.
12. Гриншпун И. Б. Идеи Дж. Л. Морено в контексте развития западноевропейской и североамериканской психологии XX столетия. *Журнал практического психолога*. 2003. № 6. С. 131–140.
13. Гриншпун И. Б. Психодрама // Основные направления современной М.: Когнито-Центр, 2000. С. 301–342.
14. Гройсман А. Л. Понятие о психодраме. Медицинская психология: лекции для врачей слушателей курсов последипломного образования. М.: Магистр, 1996. С. 161–167.
15. Долгополов Н. Футуропрактика: опыт взаимодействия гештальт-метода и психодрамы. *Гештальт и психодрам в работе со взрослыми и детьми*. Москва - Новосибирск, 1998.
16. Долгополов Н. Путешествие в будущее: изменение настоящего. *Журнал практического психолога*. 2003. № 6. С. 78–90.
17. Заболотная А. В. Путешествие во времени. *Московский психотерапевтический журнал*. 2004. № 2. С. 93–98.
18. Золотовицкий Р. А. Моренопрактики. Обзор практики применения методов Я. Л. Морено. Ростов-на Дону. Москва - Гейдельберг, 2001. 59 с.
19. Кадыров И. М. Психодрама и психоанализ: два театра для психической драмы *Московский психотерапевтический журнал*. 1996. № 1. С. 5–20.
20. Коломинский Я. Л. Психодраматические встречи. *Журнал практического психолога*. 2003. № 6. С. 122–130.
21. Кравец С. «Молчанье – это будущее дней...» (о «мягком» методе преподавания психодрамы в вузе). *Журнал практического психолога*. 2003. № 6. С. 56–59.
22. Кузнецова Е. А. Возможности психодрамы в преподавании английского языка. *Журнал практического психолога*. 2003. № 6. С. 60–61.
23. Лопухина Е. В. Психодраматическая техника «Зеркало темное – зеркало светлое». *Журнал практического психолога*. 2003. № 6. С. 16–19.
24. Михайлова Е. «Где кончается магия психодрамы?», или Role reversal без границ. *Журнал практического психолога*. 2003. № 6. С. 20–25.
25. Михайлова Е. Л. Психодрама: учебная программа и методические рекомендации. Методы современной психотерапии: учебное пособие. М.: Класс, 2001. С. 79–125.

26. Морено Я. Л. Лечение психозов методом психодрамы. *Журнал практического психолога*. 2003. № 6. С. 97–113.
27. Морено Я. Л. Происхождение и основы межличностной теории социометрии и микросоциологии. *Журнал практического психолога*. 2003. № 6. С. 114–121.
28. Морено Зерка Т. Обзор психодраматических техник. *Московский психотерапевтический журнал*. 1993. № 1. С. 47–62.
29. Морено З. Т. Психодрама. Психотерапия – что это? Современные представления. М.: Класс, 2000. С. 345–347.
30. Морено З. Т. Психодрама: ролевая теория и концепция социального атома. Эволюция психотерапии. Т. 3. М.: Класс, 1998. С. 256–279.
31. Никитин О. Д. Театр спонтанности, или театр зрительских историй. *Московский психотерапевтический журнал*. 2004. № 2. С. 111–115.
32. Прукнер Х. Психодрама, соціометрія, рольові ігри: огляд методу. *Форум психіатрії і психотерапії*. 1999. Т. 1. С. 66–69.
33. Психодрама и групповой процесс / под ред. И. А. Гринберга. 1993. 57 с.
34. Ромек Е. Философия: инструкция по терапевтическому применению. *Московский психотерапевтический журнал*. 2004. № 2. С. 134–141.
35. Рудестам К. Групповая психотерапия. Изд 2-е. / пер. с англ. СПб.: Питер, 1998. 352 с. (глава «Психодрама»)
36. Саначина О. Обучение психодраме. Этапы приобретений. *Журнал практического психолога*. 2003. № 6. С. 62–66.
37. Симонова Е. Узоры на стекле. Об опыте соединения приемов эриксоновского гипноза и метода психодрамы в групповой работе. *Журнал практического психолога*. 2003. № 6. С. 12–15.
38. Техніки психодрами в психокорекційній роботі : методичні рекомендації. Луцьк: Вид-во ВДУ «Вежа», 1996 р. 32 с.
39. Щурова К. Некоторые мифы о психодраме. *Журнал практического психолога*. 2003. № 6. С. 5–11.

Інформаційні ресурси

1. www.psychodrama.ru
2. azps.ru/ptherapy
3. www.psychodrama.kiev.ua